

Eddy VAN TILT

Psycholoog

Vanuit zijn ervaringen als psycholoog publiceerde Eddy VAN TILT in 1995 het boek *Is de achterdeur op slot?* (Pelckmans), waarin hij stelde dat het streven van de naoorlogse generatie naar geluk en welzijn was vastgelopen. Twintig jaar later stelt hij vast dat de zorgverlening almaar rationeler en instrumenteler werd, waardoor de natuurlijke zorgzaamheid stilaan wordt weggedrukt.

‘De hemel is ons te snel afgepakt. We proppen vijf levens in één’

Erik DE SMET

Zowat een hele carrière werkte Eddy VAN TILT in dienst van Oikonde Leuven en Mechelen, gemeenschapshuizen waarin ex-gevangenen, psychiatrische patiënten en mensen met een mentale beperking samenwoonden met vrijwilligers en probeerden een nieuwe thuis te vinden. „Mijn schrijfwerk leverde me lezingen op. Velen menen dan dat je filosoof bent, terwijl ik als psycholoog jarenlang in de zorg actief was”, zegt hij.

– In welke situatie begon u als psycholoog te werken?

In de jaren 1970 deden alle medewerkers in Oikonde Leuven nog begeleidingswerk, zelfs de directie. Ik leerde er dat het in het leven steeds gaat om dragen en gedragen worden. Het leven begint met het leven krijgen. Een overschot aan geluk kun je doorgeven, maar wat als je geen overschot hebt? Mensen komen vaak slechter uit de gevangenis en de psychiatrie dan ze er werden opgenomen. In Oikonde leerde ik dat ook kwetsbare personen iets willen betekenen voor anderen. Mensen die door de hulpverlening waren opgegeven, stonden op doordat ze opnieuw werden omringd. Toen hadden we nog veel tijd om te investeren in persoonlijk contact. Van vrijwilligers leerde ik dat therapie niet het monopolie is van beroepskrachten. In die zin was ik als betaalde psycholoog dus gehandicapt. Ik werd betaald om in iemand geïnteresseerd te zijn.

– Wat veranderde dan in de loop der jaren?

Toen ik begon, was de psychiatrie vooral asiel bieden aan marginale mensen. Omstreeks 1990 veranderde het publiek. Inmiddels heeft iedereen wel een familielid of een kennis die een beroep doet op de geestelijke gezondheidszorg. Het dwalen en de ondraaglijkheid van het bestaan zijn de armoede ontgroeid. Stress, burn-out, chronisch-vermoeidheidssyndroom, autismespectrumstoornissen – het is vandaag gemeengoed. Ik zag ze oprukken, de jonge mensen met holle blik. Voor dat fenomeen heb ik slechts één verklaring: in onze samenleving zit een systeemfout.

– Uw generatie is dus mislukt?

Mijn generatie, die van '68 dus, zou alles veranderen, maar reed zich vast in het

„Mijn generatie reed zich vast in het materialisme”, meent psycholoog Eddy Van Tilt. © Herman Ricour

materialisme, ‘controlisme’ en individualisme. Voorheen had iedereen als het ware een joker op zak. Wat onmogelijk is, komt misschien wel in het leven na de dood. Dat idee gaf rust. De hemel is ons alleszins veel te snel afgepakt. We proppen nu vijf levens in één. Ook is het bindweefsel van de samenleving verpulverd. Mijn

„Ik zag ze oprukken, de jonge mensen met holle blik. In onze samenleving zit een systeemfout”

drijfveer is verwondering over het feit dat zo veel mensen mentaal ontsporen en dat tegelijk rationaliteit zo schromelijk wordt overschat ten koste van verbondenheid en menselijke relaties. Dat is de achilleshiel van onze cultuur.

– Hoe groeide dat inzicht?

Toenmalig Vlaams minister van Welzijn

Wivina Demeester (CVP) vroeg me om samen met een select groepje beleidsmensen en wetenschappers de welzijnssector meer kwaliteit in te blazen. Ze had mijn eerste boek gelezen en goed bevonden en zo was er ten minste één praktijkwerker in het gezelschap. Twintig jaar later hoor ik nog altijd een van de ambtenaren tijdens een vergadering zeggen dat „het welzijn in onze samenleving slechts zal toenemen als we erin slagen kwaliteit in cijfers uit te drukken”. Wat een onzin! En het drama is dat die ideeën nog gemeengoed werden ook. In de zorg is iedereen vandaag bezig met procedures en checklists. We worden nu betaald per uur contact. In de plaats van in de ogen van je cliënt te kijken, moet je je horloge in de gaten houden.

– Is de cultuurfilosoof in u verpoet en een rebel geworden?

In de jaren 1970 waren welzijnswerkers en onderwijsmensen de kritische stemmen in de samenleving. Omstreeks 1990 zijn die stemmen verstomd. Het ongenoegen werd er wel niet minder om: in mijn voordrachten mocht ik vaststellen dat zich een

zwijgende meerderheid heeft gevormd, wellicht ook in de ruime samenleving, die nauwelijks nog reageert, met als gevolg dat het marktdenken en het ‘managerisme’, het consumentisme en het individualisme zich overal kunnen doorzetten.

Hoe zal het zich ontwikkelen? Het is heel lang geleden, maar vandaag hoor ik mensen zowaar opnieuw spreken. Ik zie standpunten verharderen, maar ook dat mensen van goede wil zich opnieuw roeren en opkomen voor meer mededogen en sociale rechtvaardigheid. Het wordt opnieuw duidelijk dat een mens niet slechts ‘ik’ maar ook ‘wij’ is. Empathie wordt opnieuw op de kaart gezet. In alle geval, slechts wijsheid en dialoog kunnen ons en onze planeet behoeden voor de dwaasheid. Laat dit daarbij misschien een richtsnoer zijn: dat alle letters van het woord *ratio* (rede) in het woord *relatio* zitten. En niet omgekeerd.

Eddy Van Tilt, *De schaduw van de verlichting. De westerse worsteling met welzijn*, Pelckmans, Kapellen, 2014, 400 blz., 24,50 euro, ISBN 978 90 2896 906 3.